

[Co přináší Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030 \[1\]](#)

Autor:

- [TOMÁNKOVÁ, Alena](#) [2]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 2](#) [3]

Rubrika:

- [Koncepce a strategie](#) [4]

Klíčová slova:

- [koncepce](#) [5], [rozvoj knihoven](#) [6]

[Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030](#) [7] prošla ve druhé polovině srpna vládou až ke svému úspěšnému schválení. Nejednomu knihovníkovi však přeběhne mráz po zádech z pouhé představy, že by se měl pročítat téměř šedesátistránkovým vládním dokumentem se všemi jeho přílohami a během pár měsíců se jím začít řídit.

Nová koncepce rozvoje knihoven však nemá být strašákem, nýbrž návodem, jak své pracoviště inovovat, ukazatelem směru, kterým se vydat, pokud má mít knihovna své pevné místo ve společnosti i za deset let.

V tomto článku se podíváme nejen na to, co tento vládní dokument obsahuje, ale též na další akce, které z jeho existence vyplývají.

Co je koncepce rozvoje knihoven a proč vznikla

Koncepce rozvoje knihoven je zásadní dokument českého, moravského a slezského knihovnictví, který určuje, jakým směrem se rozvoj knihovnictví bude ubírat v následujících letech. Vznikl na základě diskuzí expertů oboru a přihlíží také k připomínkám široké veřejnosti. Na rozdíl od minulých let, kdy se koncepce zabývala osmi směry nebo jednadvaceti prioritami, má ta nová pouze tři hlavní pilíře. To by mělo práci s dokumentem usnadnit.

Co dokument obsahuje

Před popisem a strategickými cíli trojice hlavních pilířů obsahuje dokument analýzu faktorů, které chod knihovny ovlivňují (od politických přes ekonomické, technologické až po společenské) a vyjmenovává také rizika. Popisuje problematiku vzdělávání zaměstnanců, financování fondu, inovace technologií i prostor knihoven a vyčísluje, kolik zavedení dále popsanych změn v rámci jednotlivých pilířů bude stát.

Tři pilíře

Hlavní a pro běžného knihovníka nejpřínosnější částí je popis jednotlivých strategií rozvoje, které obsahuje trojice hlavních pilířů koncepce. Tato část dokumentu nese název *Knihovny – pilíře občanské společnosti, vzdělanosti a kultury*, který dává tušit, čemu se budou jednotlivé kapitoly věnovat.

I. Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit

„Knihovna patří k pilířům fungování demokratické společnosti a je symbolem svobodného myšlení. Je přirozenou součástí komunit. Síť knihoven představuje tisíce míst v celé ČR, která slouží přímému naplňování principů demokracie poskytováním rovného přístupu k informacím i prostoru pro diskuse a setkávání.“

První cesta vede přes komunity. Knihovna poskytuje prostor pro diskuse o obecních záležitostech, podporuje principy vzájemného respektu, podněcuje participaci na komunitním životě a poskytuje otevřený a bezpečný prostor, který umožňuje setkávání různých skupin obyvatelstva. Nabízí také prostor pro aktivity, jež podporují soběstačnost a rozvoj sociálního kapitálu.

Mezi strategickými cíli najdeme např. rozvinutí potenciálu knihoven jako komunitních center, aktivní reagování na různorodé potřeby uživatelů, podporu regionální identity, zajištění vícezdrojového financování či budování adekvátního prostorového, technologického a materiálního zázemí včetně podpory vzdělávání zaměstnanců.

II. Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

„Knihovny pomáhají každému, kdo chce rozvíjet své schopnosti a učit se. Podporují vzdělanou a sociálně soudržnou společnost, založenou na ekonomice s vysokou přidanou hodnotou práce. Garantují rovný a svobodný přístup k informacím. V rámci komunit propojují aktéry na poli vzdělávání. Jsou partnerem škol všech stupňů, školských zařízení, vědeckých institucí a dalších vzdělávacích institucí.“

Druhý směr se zaměřuje na vzdělávání. Podle vize pro rok 2030 by knihovny měly být společností vnímány jako nepostradatelné instituce neformálního celoživotního a občanského vzdělávání a měly by se stát první volbou v posilování kompetencí a rozvoji gramotnosti ve společnosti, a to zejména v oblasti čtenářské a informační gramotnosti.

Podle strategických cílů mají knihovny poskytovat vzdělávací akce pro různé skupiny obyvatel včetně těch se specifickými potřebami, mají spolupracovat s dalšími vzdělávacími institucemi, zejména školami, zřídit funkci specialistů na vzdělávání nebo rozvíjet kritickou práci s vědeckými informacemi.

III. Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství

„Identita společnosti není založena jen na ekonomickém či politickém úspěchu, ale i na udržení kulturní identity a sebevědomí demokratické společnosti. Kulturní a znalostní bohatství netvoří pouze dědictví minulosti, ale je živou a důležitou součástí našich životů, otevřenou neotřelým tvůrčím skutkům. Úkolem knihoven je toto bohatství spravovat, chránit a zpřístupňovat, ale rovněž aktivně podněcovat a podporovat vznik nových hodnot a poznatků.“

V tomto třetím pilíři je akcentován směr vývoje, ve kterém se knihovny stávají hybridními institucemi, jež poskytují tradiční i digitální fond a fyzický i virtuální prostor. V době postfaktické knihovny přebírají roli garantů autenticity informací a uchovávají kulturní dědictví, přičemž spolupracují s dalšími paměťovými institucemi.

Ve strategických cílech najdeme vedle tradičního rovného přístupu k informacím pro všechny obyvatele také digitalizaci a sdílení kulturního a vědeckého dědictví, kooperaci pro depozitní ukládání, ale také inovaci fyzických budov knihoven ve prospěch moderního technologického vybavení a budování multifunkčních prostor pro kreativní trávení volného času. Právě zde je

zakotvena nová budova Národní knihovny ČR, nový depozitář Moravské zemské knihovny a nové krajské knihovny Moravskoslezského a Olomouckého kraje.

Stavitelé pilířů

Na zářijovém setkání tvůrců nové koncepce bylo učiněno rozhodnutí, že jednotlivé pilíře budou mít své ombudsmany, a to ve složení:

- Občanská společnost – Tomáš Kubiček (Moravská zemská knihovna);
- Vzdělanost – Tomáš Řehák (Městská knihovna v Praze);
- Kultura – Tomáš Foltýn (Národní knihovna ČR).

Dále vzniklo osm pracovních skupin, které řeší implementaci na národní úrovni. Zabývají se např. správou a ochranou fyzických fondů, digitálními fondy, informačními a výpůjčními službami knihoven, stavbami a rekonstrukcemi knihoven, marketingem či personalistikou a vzděláváním.

Co koncepce znamená zrovna pro mě

Novou koncepci rozvoje knihoven je třeba brát nikoli jako dokument, který knihovnám cokoli přikazuje, nýbrž jako návod, jak směřovat ke světlejším zítřkům. Menší knihovny, zejména ty neprofesionální v malých obcích, nemusejí a často ani nemohou sledovat všechny tři pilíře rozvoje. Je proto důležité zaměřit se na jednu vybranou cestu, jeden pilíř, jímž lze podepřít vlastní knihovnu, a to včetně koncepce rozvoje konkrétní knihovny, kterou lze argumentovat při jednání s provozovatelem.

Brožuru až do domu

Aby knihovníci, metodici, ředitelé a další zainteresované osoby v knihovnictví dostaly do ruky co nejsrozumitelnější návod, jak novou koncepci s jejími třemi pilíři využívat, podala Městská knihovna v Praze grantovou žádost na Ministerstvo kultury. Díky programu VISK vznikl tým ve složení Barbora Buchtová, Eliška Bartošová (Katedra informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity), Lenka Hanzlíková a Alena Tománková (Městská knihovna v Praze), který se zabývá právě způsoby komunikace a práce s novou koncepcí.

V původním plánu bylo čtrnáct setkání v krajských městech ČR. Z nich však z důvodu koronavirových opatření sešlo. Většina financí schválených pro projekt se proto přesunula a vznikl nápad vytvořit online nástroj, na kterém by všichni, kteří mají o novou koncepci zájem, našli přesně strukturované informace.

Fyzickým setkáním však neodzvonovalo úplně; došlo však k jejich snížení na pouhých pět. Diskuze probíhá od konce června a přizváni byli v první řadě metodici krajských a pověřených knihoven, ale také ředitelé a někteří z tahounů českého knihovnictví. Na jednotlivých workshopech skupiny kolegů vypracovaly osoby (vzorové osoby), které mohou novou koncepci využít, a dále se zabývaly jejich konkrétními potřebami. Díky tomu pražsko-brněnský tým sesbíral více než dostatek materiálu, který poslouží jako základ pro redesign stávajícího webu koncepte.knihovna.cz [8]. Zde by měla vzniknout řada návodů, síť kontaktů, příklady z praxe, audiovizuální i interaktivní obsah.

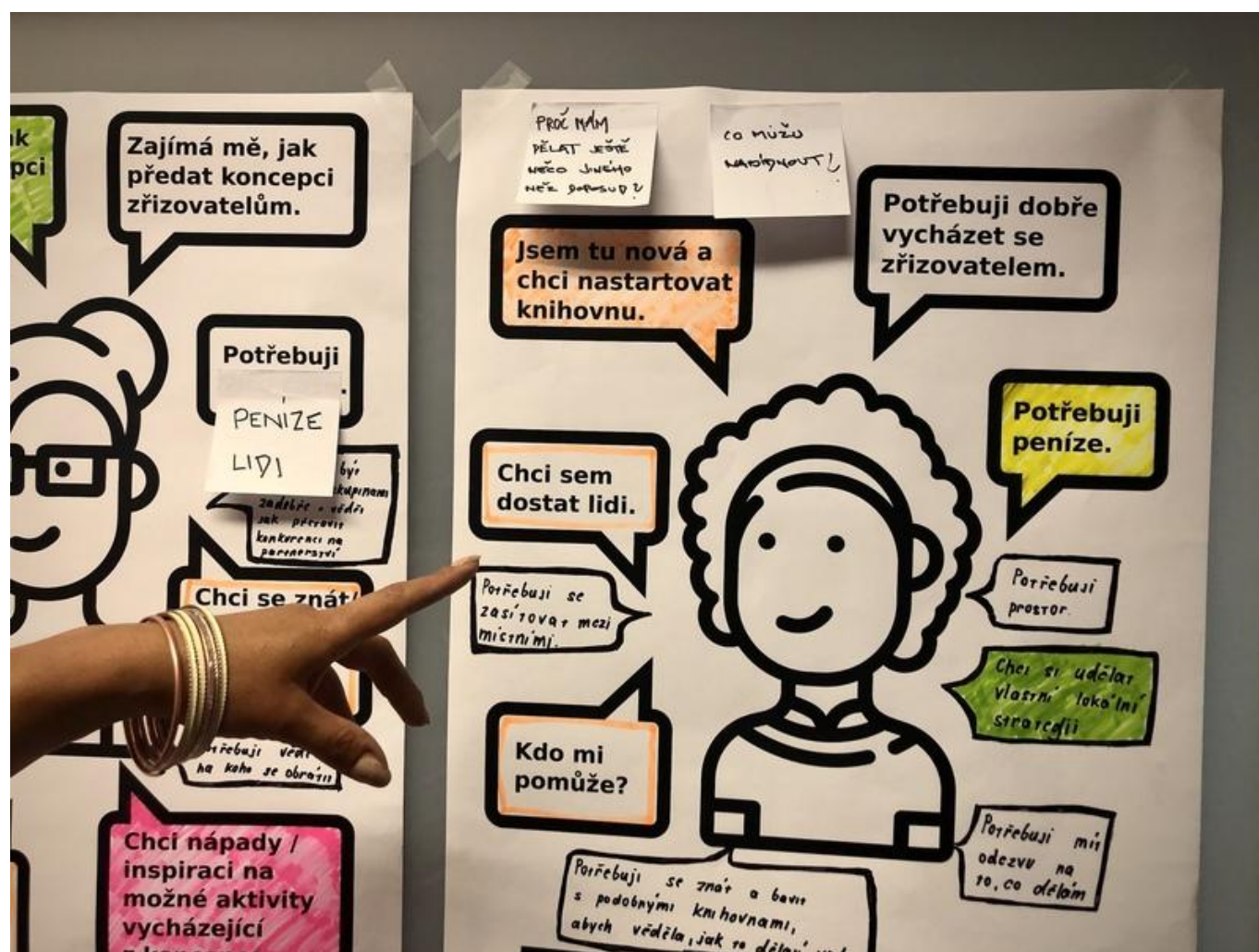

[9]

[10]

První workshop proběhl v Praze; persony vznikly pod vedením metodiků Městské knihovny v Praze a Národní knihovny ČR

[11]

Na workshopech se pracovalo s konkrétními potřebami knihovníků, metodiků či ředitelů knihoven

Dále každá knihovna do konce roku obdrží tradiční brožuru, která bude vysvětlovat jednotlivé náležitosti nové koncepce, v mnohém ale lze předpokládat návaznost právě na webové stránky.

Koncepce jako základ pro rozvoj knihoven

Koncepce rozvoje knihoven v České republice pro léta 2021 až 2027 je i přes svůj nemalý rozsah a úřední náležitosti napsaná výjimečně přístupným způsobem. Po jejím i jen letmém prostudování může získat každá osoba zainteresovaná v knihovnictví náhled na směr, kterým se knihovny mohou rozvíjet, a jednotlivé body využít pro komunikaci s kolegy, ale také se zřizovatelem a dalšími partnery.

Pro zavádění změn je totiž třeba nadchnout právě tyto tři skupiny: vedení obce, aby vycházelo knihovněm vstříc, obyvatele, kteří knihovnu budou navštěvovat, využívat pro své komunitní akce a budou se v ní cítit příjemně a bezpečně, a kolegy, kteří se nesmí modernizace obávat.

Řečeno slovy Víta Richtera ve videu, které bude součástí nového koncepčního webu: „Domníváte se, že by vaše knihovna měla zůstat stejná v příštích deseti letech? Máte pro příští desetiletí připravenou strategii? Nebo máte v knihovně pracovníky, kteří o změnách uvažují? Zkuste se nad tím zamyslet, a pokud nic z toho nemáte, a přesto chcete knihovny změnit, tak si pro ten začátek přečtěte koncepci a možná, že to shledáte jako užitečný dokument.“

Fotografii schématu potřeb pořídila Alena Tománková z Městské knihovny v Praze; autorkou dalších dvou fotografií z workshopů je Barbora Buchtová (dříve Katedra informačních studií a knihovnictví)

Filozofické fakulty. Masarykovy univerzity).

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/co-prinasi-koncepce-rozvoje-knihoven-v-ceske>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2/co-prinasi-koncepce-rozvoje-knihoven-v-ceske>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/tomankova-alena>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-2>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/koncepce-strategie>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/koncepce>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/rozvoj-knihoven>
- [7] https://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace/03_deklarace.htm
- [8] <http://koncepce.knihovna.cz/>
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/754/tomankova2.jpg>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/754/tomankova3.jpg>
- [11] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/754/tomankova1.jpg>